

№ 67-72-63/1
Big 20.04.21.

До спеціалізованої Вченої ради
К 35.052.23 у Національному
університеті «Львівська політехніка»
(79008, м. Львів, вул. Князя Романа 1/3)

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента

Гузели Михайла Васильовича

на дисертацію Кулянди Мирослави Іванівни на тему:

«Особливості апеляційного провадження в порядку

судового контролю в кримінальному процесі України»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;

судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Курс України на євроінтеграцію обумовлює впровадження системних змін до законодавства України. Так, починаючи з 2001 року, коли відбулася т.зв. «мала» судова реформа, і в подальшому з прийняттям у 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України відбувається кардинальне оновлення законодавства про кримінальне провадження. Таке оновлення кримінального процесуального законодавства України спонукає до проведення ґрунтовних наукових досліджень окремих й, зокрема, порівняно нових його інститутів. Одним з таких кримінальних процесуальних інститутів є інститут судового контролю, який реалізується слідчими суддями в процесі досудового розслідування кримінальних проваджень. Двадцятилітня історія існування та розвитку інституту судового контролю в кримінальному процесі України, а також наявна судова практика свідчать про те, що в процесі винесення процесуальних рішень слідчими суддями в порядку судового контролю під час досудового розслідування нерідко все ж допускаються порушення прав та законних інтересів громадян. З метою виправлення зазначених порушень кримінальне процесуальне законодавство України регламентує процесуальний порядок апеляційної перевірки судових рішень, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінальних проваджень, зокрема, пов'язаних із

застосуванням заходів процесуального примусу, що обмежують особисті права громадян. Відтак з'ясування сутності апеляційного провадження щодо судових рішень, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінальних проваджень, є вкрай актуальним.

В сучасній науці кримінального процесу вже було здійснено низку досліджень, що стосуються проблем судового контролю в досудовому розслідуванні, а також апеляційного провадження в кримінальному процесі, зокрема, в працях О.І.Бережного, Н.Р.Бобечка, Л.О.Богословської, В.Д.Бринцева, В.Г.Васильєва, Ю.М.Грошевого, М.В.Гузели, М.В.Духовського, В.М.Коваля, М.В.Костицького, В.В.Костицького, В.Т.Маляренка, М.М.Міхеєнка, О.В.Петришина, В.В.Сердюка, В.І.Сліпченка, В.М.Хотенця, К.О.Чаплинського, П.І.Шевчука, О.Г.Шило та багатьох інших. Однак, окремого комплексного дослідження особливостей апеляційного провадження щодо рішень, винесених в порядку судового контролю в кримінальному процесі України на основі норм чинного КПК України ще не проводилось. Відтак існуюча нагальна необхідність окремого комплексного та ґрунтовного аналізу проблем апеляційної перевірки судових рішень, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінальних проваджень, й зумовила проведення М.І.Куляндю своєю дисертаційного дослідження.

Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірності і наукової новизни. Дисертаційне дослідження Кулянди М.І. містить нові наукові положення, які є обґрунтованими і достовірними, а також такими, що мають науково-теоретичне значення і практичну спрямованість.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження Кулянди М.І. полягає в тому, що представлена нею дисертація є одним із перших комплексних ґрунтовних наукових досліджень проблемних аспектів апеляційної перевірки судових рішень, винесених під час досудового розслідування кримінальних проваджень на основі норм нового кримінального процесуального законодавства України.

Обґрунтованість і новизна наукових положень, викладених в

дисертаційному дослідженні, полягає також в тому, що авторка на достатньому теоретичному рівні розкрила положення апеляційного провадження щодо рішень, прийнятих в процесі досудового розслідування кримінальних проваджень, та навела власні висновки: на основі вивчення викладених у правовій літературі поглядів та аналізу чинного законодавства України, розроблено та запропоновано своє бачення процедури перевірки судових рішень, ухвалених під час досудового розслідування кримінальних проваджень; за результатами правового аналізу виведено критерії розмежування кримінальних процесуальних дефініцій «апеляційна перевірка» та «апеляційне провадження», а також обґрунтовано доцільність їх співвідношення, відповідно, як частини і цілого; визначено функціональне призначення апеляційної перевірки судових рішень, ухвалених під час досудового розслідування кримінальних проваджень, що полягає в перевірці обставин провадження, з метою виявлення допущених судових помилок шляхом розгляду провадження відповідно до апеляційних вимог для встановлення законності та обґрунтованості ухваленого судового рішення; запропоновано комплексні законодавчі зміни у напрямку спрощення вимог до змісту апеляцій осіб, інтересів яких стосується судове рішення, що сприятиме ефективності апеляційного провадження.

Дисертанткою належно сформульовані мета і наукові завдання дослідження, їх формулювання та послідовність дозволили розкрити основний зміст теми дисертації. Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначені у відповідності до вимог Міністерства освіти і науки України. Методологічна основа дослідження також дозволяє стверджувати, що охоплені матеріали в повній мірі сприяли дисертанту у вирішенні наукових задач та досягненні поставленої мети.

В процесі рецензування дисертації встановлено, що наукове дослідження виконане на достатньому науковому рівні, а проаналізовані М.І.Куляндю положення є достовірними, оскільки ґрунтуються на солідній теоретично-правовій базі (437 джерел). В дисертації авторкою були вирішені основні завдання: з'ясовано поняття та правову природу апеляційного

провадження; досліджено історичні аспекти становлення та розвитку апеляційного провадження в Україні; проведено порівняльний аналіз понять «апеляційне провадження» та «апеляційна перевірка»; досліджено апеляційну перевірку судових рішень, пов'язаних із застосуванням заходів процесуального примусу, що обмежують права та особисту свободу громадян; проаналізовано процесуальний порядок апеляційної перевірки судових рішень, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінального провадження.

Теоретичне та практичне значення рецензованої дисертації полягає у тому, що розглянуті в ній положення та запропоновані авторкою пропозиції можуть використовуватись для подальшої наукової розробки та прикладного дослідження теоретичних питань, які пов'язані з особливостями апеляційного провадження в порядку судового контролю в кримінальному процесі. Матеріали дисертаційного дослідження також можуть бути використані в законотворчій діяльності - в процесі розробки відповідних нормативно-правових актів та змін до кримінального процесуального законодавства України, а також в практичній діяльності - в процесі досудового розслідування кримінальних проваджень, а також в процесі апеляційної перевірки рішень слідчого судді. Окрім цього, дисертаційне дослідження може бути використане у навчальному процесі - при підготовці навчально-методичних матеріалів та при викладанні дисципліни «Кримінальне процесуальне право України», а також відповідних спеціальних курсів.

Рецензована дисертація включає анотації українською й англійською мовами, вступ, три розділи, що охоплюють шість підрозділів, висновки, список використаних джерел (437 найменувань), а також п'ять додатків. Загальний обсяг дисертації становить 251 сторінку, з яких основний текст дисертації становить 181 сторінку.

Окремі положення та висновки дисертаційного дослідження М.І.Кулянди, які відзначаються науковою новизною, висвітлені в окремих розділах роботи.

Розділ 1 дисертаційного дослідження М.І.Кулянди присвячений докладному аналізу теоретичних та історичних аспектів становлення апеляції в кримінальному судочинстві. З цією метою в підрозділі 1.1. авторка дослідження проаналізувала сутність судового провадження в суді апеляційної інстанції. Зокрема, нею докладно проведене дослідження дефініцій апеляційного провадження, на основі якого подається власне розуміння цього інституту як різновиду оскарження судових рішень у кримінальних провадженнях, який визначається особливими умовами, предметом, формами, змістом, строками та самим порядком провадження, та полягає у зверненні до суду апеляційної інстанції сторін обвинувачення і захисту та інших осіб, інтересів яких стосуються рішення суду першої інстанції, з проханням про перегляд цих рішень до їх вступу в законну силу(с.3, с.32 дисертації). Позитивним в дисертації є проведений авторкою дослідження досить докладний аналіз основних рис апеляційного провадження як факультативної стадії кримінального провадження(с. 33 дисертації), а також завдань, які стоять перед апеляцією в кримінальному провадженні (с. 46-48 дисертації). Досить обгрунтованим є наведене здобувачкою наукового ступеня співвідношення апеляційного провадження і апеляційної перевірки (с.49-50 дисертації).

Враховуючи, що практично вся територія сучасної України впродовж сотень років перебувала під юрисдикцією багатьох держав, дисертантка значну частину свого дослідження (підрозділ 1.2. дисертації) присвятила досить ґрунтовному аналізу історичних аспектів становлення і розвитку інституту апеляції в кримінальному судочинстві на територіях сучасної України з врахуванням величезного впливу на такий розвиток тогочасного кримінального процесуального законодавства Королівства Польського (с.57 дисертації), Великого князівства Литовського (с.58-61 дисертації), Речі Посполитої (с.62-64 дисертації), Австро-угорської імперії (с.66 дисертації), Російської імперії (с.67-69 дисертації), СРСР (с.70-73 дисертації) тощо.

У розділі 2, який в дисертації є основним, зокрема, в підрозділі 2.1. здобувачкою наукового ступеня ґрунтовно досліджено особливості апеляційного провадження як стадії кримінального судочинства, покликаної в

максимально короткий строк усунути можливі помилки суду чи слідчого судді, які могли бути допущені у винесених ними рішеннях. Зокрема, досить ґрунтовно в дисертації досліджено проблему меж апеляційного провадження у співвідношенні з питаннями заборони в зазначеній стадії погіршення становища обвинуваченого (засудженого)(с.89-93 дисертації). Заслуговує уваги пропозиція М.І.Кулянди про доповнення чинного КПК України ст.107-1 та ст.107-2, які конкретизують процедуру синхронної фіксації судового провадження в суді 1-ї інстанції та апеляційної інстанції (с.93-96 дисертації).

У підрозділі 2.2. дисертації здобувачкою наукового ступеня проведено ґрунтовне дослідження проблем оскарження дій та рішень, пов'язаних з досудовим розслідуванням кримінальних проваджень, а також розгляду зазначених скарг в порядку судового контролю. Заслуговує на увагу позиція дисертантки про те, що в апеляційному провадженні нові докази, зазначені у апеляційній скарзі, можна розділити на дві групи. До першої слід віднести отримані під час досудового розслідування, але з тих чи інших причин не досліджені в суді першої інстанції. Це ті фактичні дані, що набули встановленої законом процесуальної форми. Тому, з позиції дисертантки до них можна застосувати термін «доказ», незважаючи на те, що в результаті дослідження їх в апеляційному суді вони можуть бути відкинуті як такі, що є недопустимими чи недостовірними. Другу ж групу становлять відомості, не зафіксовані до моменту ухвалення оскаржуваного рішення і тому вони не досліджувалися під час судового розгляду та внаслідок цього не набули належної процесуальної форми. Визнання таких відомостей доказами з позиції дисертантки виключається (с.136 дисертації)

Розділ 3 дисертації присвячений дослідженню, насамперед, соціолого-правових, а також соціально-психологічних особливостей судового провадження в суді апеляційної інстанції. Зокрема, дисертантка приходить до висновку, що на всіх етапах судового розгляду кримінального провадження, в т.ч. і під час судового розгляду в апеляційній інстанції, активізуються пізнавальна, аналітична і критична сторони психологічної діяльності судді, які в подальшому сприяють об'єктивності винесеного ним судового рішення, уникненню можливої судової помилки, діагностиці

психологічної протидії судовому провадженню, що безсумнівно впливає на реалізацію основних принципів судочинства (с.160). Дійсно, протилежні інтереси сторін апеляційного провадження можуть породжувати напружені ситуації і конфліктне протистояння. Завдання ж судді – надавати взаємодії сторін конструктивно-пізнавальний характер, надавати їм процесуально гарантовані права та можливості, забезпечувати змагальний характер судочинства. Регуляція стосунків між учасниками процесу під час судового розгляду кримінального провадження вимагає від судді не тільки професіоналізму, а й психологічної компетентності та загальної культури спілкування. Сама ж пізнавальна діяльність судді в апеляційному провадженні відрізняється багатоплановістю, перевантаженістю пам'яті, необхідністю передбачення різноманітних варіантів можливого розвитку судового розгляду, оперативним критичним аналізом отриманої інформації і правовою концептуалізацією.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Кулянди М.І. водночас не можна не звернути увагу на окремі його вразливі місця та дискусійні положення, що потребують додаткових обґрунтувань чи уточнень під час публічного захисту. Зокрема:

1. У підрозділі 1.2. дисертації здобувачка наукового ступеня значну частину свого дослідження (підрозділ 1.2. дисертації) присвятила досить ґрунтовному аналізу історичних аспектів становлення і розвитку інституту апеляції в кримінальному судочинстві на територіях сучасної України враховуючи той факт, що практично вся територія сучасної України впродовж сотень років перебувала під юрисдикцією багатьох держав. Зокрема, на стор.66 дисертації досліджено питання апеляції в кримінальних провадженнях за законодавством Австро-Угорщини, яке діяло на частині території сучасної України і безперечно мало неабиякий вплив на формування досліджуваного інституту в чинному КПК України. Оскільки, виходячи з тексту дисертації, не можна визначити, яке тогочасне законодавство Австро-Угорщини аналізувала авторка, то не зайвим буде почути її аргументи.

2. В своєму дисертаційному дослідженні (підрозділ 2.1., стор.97 дисертації) його авторка висвітлює процесуальні аспекти письмового апеляційного провадження і наводить аргументи на користь запровадження інституту письмового апеляційного провадження. Звичайно ж, письмове

апеляційне провадження можна вважати як засобом спрощення апеляційного провадження, так і засобом досягнення процесуальної економії. Однак, офіційний опонент стоїть на позиції, що запровадження письмового апеляційного провадження є порушенням низки конституційних і процесуальних засад, зокрема: безпосередності дослідження показань, речей і документів; змагальності сторін, свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; доступу до правосуддя тощо. Тому хотілося б почути позицію М.І.Кулянди стосовно можливостей усунення таких порушень і протиріч.

3. Виходячи зі змісту розділу 2 дисертації суд апеляційної інстанції має право давати вказівки за результатами апеляційного розгляду при скасуванні оскаржуваних судових рішень і призначенні нового судового розгляду (стор.98 дисертації). З позиції офіційного опонента такі вказівки суду апеляційної інстанції, безперечно, є дієвими засобами судового контролю та практичної допомоги, а також мають інструктивне значення для органів досудового розслідування чи суду першої інстанції. Тому вважаємо, що цікаво було б почути позицію дисертантки щодо меж обов'язковості таких вказівок суду апеляційної інстанції, спираючись на засади незалежності суддів при здійсненні правосуддя та вільної оцінки доказів.

4. У підрозділі 2.1. дисертації М.І.Кулянда на основі детального аналізу позицій окремих вчених-процесуалістів наводить власне бачення сутності судового контролю як особливого виду діяльності слідчого судді, суду з перевірки законності та обґрунтованості дій і рішень сторони обвинувачення з метою захисту особи, її прав і свобод, забезпечення законності правосуддя(стор.109-110 дисертації). Опонент поділяє позицію авторки щодо напрямків апеляційної перевірки в процесі дослідження нею процесуальних форм судового контролю в процесі досудового розслідування(стор.111 дисертації), з якої випливає, що закріплений в КПК України перелік рішень слідчого судді, котрі підлягають апеляційному оскарженню(стор.121 дисертації), в цілому відповідає виробленим ЄСПЛ стандартам(стор.123 дисертації). Більше того, на стор. 78 дисертації М.І.Кулянда не погоджується з відмовою законодавця у наданні змоги переглядати в апеляційному порядку ухвали, постановлені судом першої інстанції під час судового розгляду у зв'язку з тим, що вказані ухвали тісно пов'язані як із сутністю і змістом процедури самого судового розгляду, так і з ухваленим за його результатами рішенням, а тому їх спільно пізніше можна оскаржити в апеляційному порядку. У зв'язку з вищенаведеними твердженнями здобувачки наукового ступеня цікаво було б почути її аргументовану позицію стосовно багаторічної дискусії: судовий контроль – це окрема самостійна функція суду (слідчого судді) чи судовий контроль охоплюється однією з основних кримінальних процесуальних функцій - функцією вирішення кримінального провадження по суті (правосуддя)?

Водночас, висловлені побажання та зауваження в переважній більшості є дискусійними, не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Здобувачкою наукового ступеня виконано вимоги щодо необхідної кількості публікацій у фахових виданнях, а автореферат її дисертації та опубліковані нею роботи відображають основні положення дисертації. Основні положення дисертації висвітлено у дев'ятнадцяти наукових працях, зокрема: одна монографія, дев'ять статей (із них вісім – у фахових наукових виданнях України та одна – у періодичному виданні іншої держави) та дев'ять тез доповідей, оприлюднених під час апробації положень дисертації на науково-практичних конференціях.

Варто також зазначити, що за своїм змістом дисертація М.І.Кулянди є чітко структурована. Це дозволило логічно та послідовно викласти позиції здобувачки наукового ступеня у процесі проведеного нею дослідження. Зміст дисертації відповідає обраній темі. Дисертаційне дослідження містить нові наукові розробки у галузі кримінального процесуального права, практичні рекомендації та пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства у сфері апеляційного провадження щодо судових рішень, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінальних проваджень.

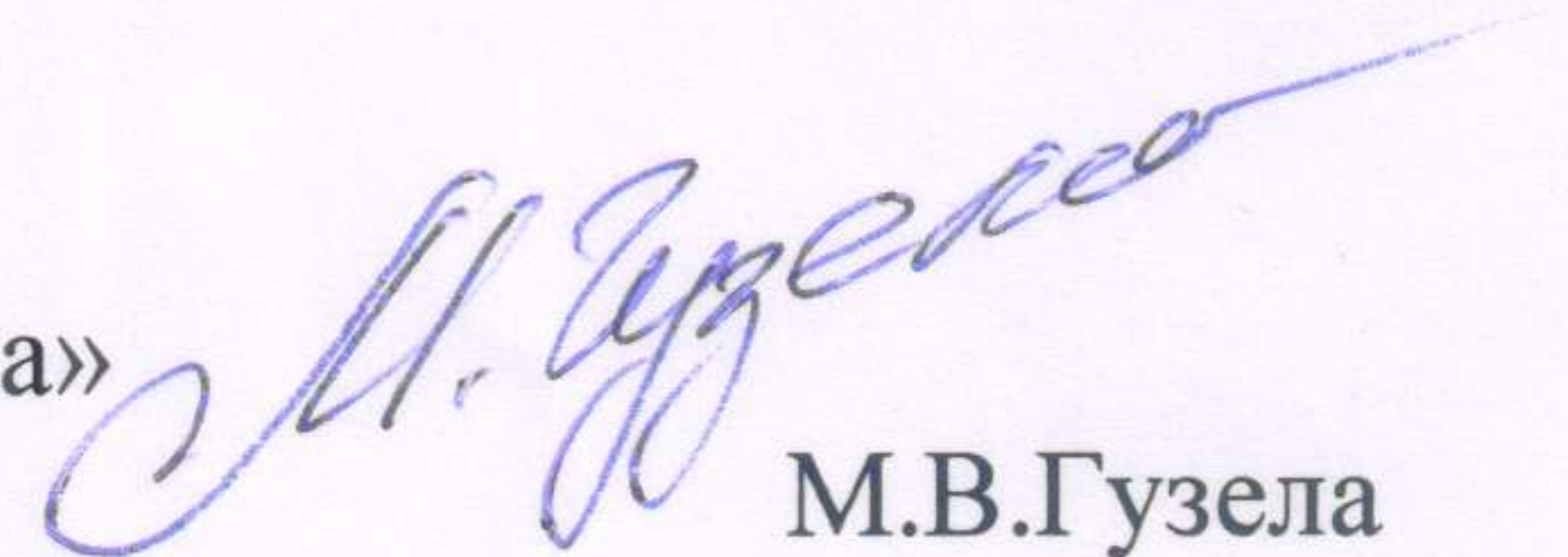
Дисертація І.М.Кулянди є завершеною самостійною науковою працею, яка має важливе як теоретичне значення для науки кримінального процесу, так і практичне значення щодо визначення особливостей апеляційної перевірки процесуальних рішень, ухвалення яких має місце у досудових стадіях кримінального провадження. Здобувачкою наукового ступеня отримано нові науково обгрунтовані результати, котрі в своїй сукупності розв'язують наукове завдання – комплексний аналіз та вирішення проблем апеляційної перевірки судових рішень, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінальних проваджень. Це дозволяє офіційному опоненту стверджувати про достатній рівень науковості та обгрунтованості висловлених автором у дисертації наукових суджень, положень, висновків і рекомендацій, котрим властиві ознаки наукової новизни.

Таким чином, є підстави констатувати, що дисертація на тему «**Особливості апеляційного провадження в порядку судового контролю в кримінальному процесі України**» за своїм змістом, обсягом, обґрунтованістю викладених наукових положень, достовірністю і новизною відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, встановленим п. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою №567 Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року (з відповідними змінами від 19.08.2015р. №656, 30.12.2015р. №1159, 27.07.2016р. №567, 20.11.2019р. №943), а також відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом №40 МОН України від 12 січня 2017 року, а її авторка Кулянда Мирослава Іванівна за результатами прилюдного захисту заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

Доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
кандидат юридичних наук, доцент

М.В.Гузела

20 квітня 2021 року

Підпис доцента кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
кандидата юридичних наук, доцента Гузели Михайла Васильовича **засвідчую**

Вчений секретар
Національного університету «Львівська політехніка»

Р.Б. Брилинський